

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

10. De Fide & operibus aduersus Lutheranos.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

corpus meum, faciendo in Christi persona sub specie panis, corpus Christi, iuxta mandatum Christi, hoc facite. Et quum inferatur, inconueniens est affirmare hostiam in nouo Testamento, cui non sit est Christus, sed oportet succedere ministros, videtur quod aliud est affirmare disparatam hostiam requirentem successionem sacerdotum, & aliud est affirmare, perseverantiam hostiæ in cruce oblata, requirentem successionem ministrorum. Primum enim de deceret noui Testamenti statum, secundum autem consentaneum nouo Testamento est, ut iugiter vigeat victima vnica illa semel oblata.

Ad secundum ex parte repetitionis, dicitur, quod in nouo Testamento non reperitur sacrificium seu oblatio, sed perseverat immolatio modo vnicum sacrificium semel oblatum, & in modo perseverantia interuenit repetitio, non in ipsa re oblata, nec est ipse, qui repetitur modus, concurret ad sacrificium pro se, sed pro oblationem in cruce commemorandam inuenit. Huius autem modi repetitionem non esse contra doctrinam Epistolæ ad Hebræos testantur verba illius, inferentia quod si repeteretur noui Testamenti sacrificium, oportuisset Christum sæpe pati. De repetitione igitur sacrificij manifestat se loqui non de repetitione ipsius modi a Domino Iesu Christo instituti.

Ad tertium ex parte rei oblate, dicitur quod cum hoc, quod Christus semel proprium sanguinem sufficientissimi me & abundantissime fuderit in cruce, quadrat ut perseveret immolatio modo in Eucharistia illa vnica, ac sufficientissima sanguinis in cruce effusio.

Ad primum autem contra Eucharistiam, quatenus affirmatur hostia pro peccatis dicitur concedendo, quod ex hostiæ impotentia ad delenda peccata decreta est in lege veteri repetitio eiusdem hostiæ. Et quum inferatur, inconueniens esse, in nouo Testamento affirmare hostiam pro peccatis, quam oportet repetere conceditur torum proprie loquendo: quia non repetitur in Missa hostia: sed illam hostiam in cruce oblata perseverans immolatio modo recolitur in qualibet Missa.

Ad secundum autem dicitur quod absque fidelium mentibus etiam cogitare, quod ad supplendam efficaciam hostiæ in cruce oblata celebratur Missa: celebratur, namque tanquam vehiculum remissionis peccatorum per Christum in cruce facta: ita quod quoadmodum non est alia hostia, ita non aliam affert remissionem peccatorum. Nam quemadmodum Christus per proprium sanguinem penetravit celos perseverans sacerdos in æternum ad interpellandum pro nobis (ut in eadem Epistola scribitur;) ita perseverat nobiscum per Eucharistiam immolatio modo, intercedendo pro nobis. Sicut enim sufficientia & efficaciam summa sacrificij in ara crucis non excludit perseverantiam Christi in celis in officio interpellandi pro nobis: ita non excludit perseverantiam eiusdem nobiscum immolatio modo ad intercedendum pro nobis. Nam quemadmodum continua intercessio Christi pro nobis in celo, non derogat vnice intercessioni mortis Christi: ita non, imo multo minus eidem derogat, perseverantia Christi immolatio modo, ad intercedendum pro nobis, ut participes simus remissionis peccatorum in ara crucis facta quando ista intercessio fit per mysterium sub specie panis & vini: illa autem in celo fit per Christum in propria specie, in qua crucifixus est. Si enim derogationi locus esset, magis derogaret vnica mortis intercessio, ut post mortis intercessionem intercedat Christus sub specie propria, quam sub specie aliena: illud namque intercedere præ se fert quasi

A supplementum intercedendi: hoc autem præ se fert ceremoniale intercedendi modi, nobis valde colonum.

Ad tertium dicitur, quod cum grano salis intelligendum est peccata esse nobis remissa per Christi mortem, videlicet per Christi mortem applicatam nobis per instituta a Christo sacramenta, in hoc enim Christiani omnes conveniunt. Inter sacramenta autem a Christo instituta supputatur & est sacramentum Eucharistiæ, institutum ab ipso Christo immolatio modo, ut declaratum est ex verbis Christi & Pauli. Et ideo si qui inter Christianos sunt egentes post Baptisma remissione peccatorum, Eucharistiæ hostia prodesse potest illis ad remissionem peccatorum applicando efficaciam mortis Christi ad illos. non egentibus autem remissione peccatorum, prodest ad vegetationem anime quemadmodum cibus & porus corporeus vegetat corpus, sacramentum enim Eucharistiæ quamvis immolatio modo institutum sit etiam pro expiatione peccatorum facta per crucem Christi applicanda contentibus, non tamen est institutum pro hoc duntaxat, sed pro aliis anime bonis.

Cum omnibus igitur scriptis in epistola ad Hebræos stat sacrificium Missæ, quod ecclesia catholica edocta a Christo & Apostolis celebrat. et hæc sint dicta extensione ibidem dictorum admissa ad Eucharistiæ hostiam: noui enim, quod iuxta genuinum sensum, de sacrificijs cruentis tractat Author illius Epistolæ monstrans excellentiam cruenti sacrificij oblati a Christo condendo nouum testamentum relative ad sacrificia omnia veteris Testamenti. Visum siquidem est expedire claritati veritatis Catholice, admittere huiusmodi extensionem, ut nulla ex parte hæsitandi locus relinquatur, ad Deigloriam Romæ, die tertio Maii, M D XXXI.

Tractatus de sacrificio Missæ, editi per Reverendissimum Dominum, Dominum Thomam de Vio Caietanum Cardinalem Sancti Xysti, Suis.

TRACTATUS DECIMVS

De fide & operibus aduersus Lutheranos, ad Clementem VII. Pont. Max. in duodecim capita diuisus.

SYMMARIVM.

- 1 Postio Lutheranorum de fide.
- 2 Primus in præcitat error, quod incidit æquiuocatio in nomine fidei.
- 3 Secundus in præcitat error, quod dicta credulitas apprehendit remissionem peccatorum.
- 4 Tertius in præcitat error, quod ante charitatis aduentum remittuntur peccata penitentibus.
- 5 Postio Lutheranorum de Operibus.
- 6 Quid & quomodo intelligatur meritum in proposito.
- 7 Humana opera esse meritoria alicuius a Deo.
- 8 Opera viuorum Christi membrorum esse meritoria vite æternæ.
- 9 Modus, quo opera nostra meritoria sunt vite æternæ.
- 10 Valor operum existentium in peccato mortali.
- 11 Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis.
- 12 Responso ad obiectiones quarto capite scriptas.

Ræceptis beatitudinis tuæ, Clemens septime Pontifex Maxime, et si semper parere fas est, nunc tamen etiam iucundum mihi est, uenena siquidem Lutherana de fide & operibus, diffundi et in corda fidelium timens, cupiebam ut iretur obuiam, & non nisi paulo ante beatitudinis tuæ mandatū cogitaueram animum ad scribendum,

dum, tractatum hunc appellere. Suauissima itaq; hæc obedientia venit, utinam & Christi fidelibus fructuosa, & tua beatitudini (cui etiam censura libelli huius incumbit) gratia.

CAPVT I.

Postio Lutheranorum de fide.

Magnificantes Lutherani Euangelicam doctrinam de æterna salute hominum per fidem Mediatoris Dei & hominum hominis Christi Iesu, docent homines consequi remissionem peccatorum per fidem in Iesum, extendendo nomen fidei ad credulitatem, qua peccator accedens ad sacramentum credit se iustificari ex diuina misericordia, intercedente Iesu Christo. Et vsq; adeo magnipendunt hanc crudelitatem, ut dicant eam assequi remissionem peccatorum ex diuina promissione. Aiunt enim qd nisi homo habeat huiusmodi firmam credulitatē diuini Verbi, iniuriam facit diuino Verbo, minus credendo diuinā promissioni: si autē firmiter credit se iustificari, suscipiendo sacramentum, verē iustificatur, alioquin non esset vera & efficax diuina promissio.

Nonnulli quoque Lutherani vsque adeo extolunt huiusmodi fidem, ut eā assequi remissionem peccatorū antequā peccator habeat charitatē, doceant, ea ratione quia fides iustificans distinguitur contra legem longo sermone à Paulo Apostolo, charitas autem comprehenditur sub lege, quoniā diligere Deum ex toto corde, &c. est primū & maximum mandatum in lege, ut Dominus in Euangelio dicit Matth. 22. Hæc sunt in quibus consistit neruus doctrinæ Lutheranæ de fide.

CAPVT II.

Primum in præcæcitatis error, quod incidit æquiuocatio in nomine fidei.

Fidei nomen aliud significat cum de illa sacrae literæ tradit, quod iustificat homines, & aliud significat credulitatem qua homo credit se iustificari per Christum & sacramenta, nam fides iustificans est quæ significat id quod per eius diffinitionem manifestatur ad Hebr. 11. dicēdo quod fides est sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium: sic enim sumpta est vna trium virtutum Theologicalium, dicente Paulo. Nunc autem manent fides, spes, & charitas. Et fides in hac significatione sumpta est, quæ est donum Dei, ut dicitur ad Eph. 2. per quā saluamur, & sine qua impossibile est placere Deo, & est qua credimus omnes articulos fidei & quacunque sunt de necessitate salutis credenda.

Fides autē significans credulitatem, est quam iste homo credit se iustificari, hic nūc suscipiēdo hoc sacramentum ex merito Christi, multum distat à fide primo modo sumpta. Quod declaratur, tū ex parte rei creditæ, quoniam fidei nō pōt subesse falsum, credulitas autem ista pōt falli. Et ratio est, quia credulitas ista est de singulari effectu hic, nunc, & in hoc proueniens partim ex fide necessaria ad salutem, & partim ex humana coniectura: pro quanto enim est de merito Christi & sacramenti, imperatur à fide, pro quanto autē est de effectu hic nūc in seipso ex humana prouenit coniectura. Nā sub fide Christiana clauditur, quod quilibet confidens in merito Christi & rite intus & extra suscipiēs sacramentum iustificatur ex diuina gratia, sed non extenditur Christiana fides ad credendum, quod ego nunc sim intus & extra suscipiens rite sacramentum, quemadmodum ex Christiana fide tenor credere in hostia rite consecrata esse verum

FChristi corpus, sed Christiana fides non se extendit ad credendum, quod in hac hostia ab isto nunc in hoc altari celebratē est corpus Christi: quā hoc potest aliunde esse falsum. Tum quia fides omnium Christianorum est vna, iuxta illud ad Eph. 4. Vnus Dominus, vna fides, per seipsum est autē quod sub fide quæ est in me, non continetur credere quod ille suscipiens sacramentum nunc hic iustificetur, aut quod in illa hostia est corpus Christi, ergo sub nullius fide credere hūc singularem effectum huius sacramenti in hoc nomine comprehenditur. Ex vnitāte ergo fidei apparet secūdo diuersitas dictæ credulitatis à fide. Et propterea primus in hac re Lutheranorū error est, quod ea quæ attribuuntur in sacra Scriptura fidei, attribuuntur huic credulitati: semper enim cū hanc docent credulitatem textus sacrae Scripturæ citant, tractantes de fide, puta, iustificati ex fide, pacem habemus ad Deū, & fide purificans corda eorū, & infinitos similes textus.

CAPVT III.

Secundum in præcæcitatis error, quod dicta credulitas apprehendit remissionem peccatorum.

Quod autem dicunt, qd huiusmodi credulitas assequitur remissionem peccatorum, pōt & bene & male dici & intelligi. Nam si dicatur & intelligatur, qd hæc credulitas formata fide & charitate assequitur veniam peccatorum, verum est: si autem secluditur charitatis formatio, falsum est, quoniam, ut August. dicit 15. de Trinit. cap. 18. nullum est isto Dei dono excellentius, solū est quod diuidit inter filios regni æterni & filios perditionis æternæ.

Et scio, qd hæc credulitas communis est omnibus deuote accedentibus ad sacramenta, nā quilibet deuote accedēs ad quodcūq; sacramētū credit se suscipiēdo illud se iustificari ex merito passionis & mortis Xpi, alioquin nō accederet. Sed nō est par in omnibus ista credulitas: vnus enim magis credit se iustificari, quam alter, & regulariter cū hæsitacione de opposito inest deuotis mentibus ista credulitas, quia nulla Scripturæ autoritate, nullo Ecclesiæ documento docemur, oportere nos huiusmodi credulitatem habere absque hæsitacione aliqua. Ratio autem hæsitandi est, quia cōiter nullus scit, an ex parte sui impedimētum aliquod inueniatur suscipiendi donum remissionis peccatorū, nullus regulariter scit an ipse desit gratiæ Dei: & propterea sic hæsitans, nullam iniuriā in se fert diuinæ promissioni, quā nō hæsitat ex parte Dei, nō hæsitat ex parte meriti Christi, non hæsitat ex parte sacramenti, sed hæsitat ex parte sui: scriptum est enim, delicta quis intelligit? Testatur quoque hæc communem hæsitacionem de effectu singulari diuinæ misericordiæ (hoc est remissionis peccatorū istius viri nunc deuote conuersi ad Deum) Iosel Prophetæ. cap. 2. nam de ijs qui conuertendi erant ad Deū ex toto corde, in ieiunio, fletu, & planctu, citata diuinæ misericordiæ excellentia super peccata, subiungit, Quis scit si conuertat Deus & ignoscat? Neminem ergo eorum, qui conuertebantur, certum esse, sed quemlibet sub hæsitacione esse, an ignosceret Deus illi, manifestat.

KEt confirmatur, quia credulitatis hæsitatio non rōnabiliter tollitur nisi aliqua ex trijū causarum, videlicet vel diuinæ reuelacione, quæ in pposito nō habet locum, quia quamuis Deus reuelauerit, qd omnes, qui rite intus & extra confidunt se cōsequi remissionem peccatorū per meritum Christi, consequuntur illam, nō tū reuelauit, qd iste nunc rite

con-

conuertitur intus & extra: hic enim effectus particularis non comprehenditur sub reuocacione, cui innititur fides Christiana. Vel ex sufficientia testimoniorum conuincendum ad aliquod singulare credendum, sicut sufficientia testimonia conuincuntur, qui nunquam egressus esse à Roma, ad credendum, quod inueniatur in su la Calicut, seu Taprobane, clarum est. n. in credulitate, quia iste credit se iustificari non interueniente testimonia conuincencia intellectu ad credendum hunc effectum nunc in seipso. Vel ex qualitate testium, puta quia sunt o. exceptioni maiores, iuxta quod dixit Apostolus ad Romanos octauo, quod Spiritus sanctus cõtestatur spiritui nro quod sumus filij Dei, Nã hæc cõtestatio præponit remissionem peccatorum factam, quia præponit illud, de quo testatur esse filium Dei, ut clare ipsa litera sonat: credulitas autem ista, quam Lutherani ponunt, non præsupponit remissionem peccatorum in illo, sed apprehendit illam, ut præcedens apprehendit quod sequitur. Voluntariū igitur dogma est, dicere quod huiusmodi credulitas in verbo Christi, in merito passionis eius, &c. operetur infallibiliter remissionem peccatorum. Et ideo à Leone 10. inter dånatos Lutherani articulos annumerati sunt articuli dicentes, Peccata non sunt vlli remissa, nisi remittente sacerdote, credat sibi remitti, imò peccatum maneret, nisi remissum crederet, non enim sufficit remissio peccati, & gratiæ donatio, sed oportet et credere esse remissum. Nullo modo cõfidat absolui per tuam contritionem, sed per verbum Christi, Quodcumque solueris, &c. hic inquam cõfide si sacerdotis obtineris absolutionem, & credere fortiter te absolutum, & absolutus vere eris, quicquid sit de contritione, si per impossibile confessus non esset contritus, aut sacerdos non seruo, sed ioco absolueret: si tamen credat se absolutum, verissimè est absolutum.

CAPVT III.

Tertius in præcõfessionis error, quod ante charitatis aduentum remittuntur peccata penitentibus.

Inolerabilis autem est dimitti peccata ante charitatem insulam illi, cui dimittuntur peccata: quod sic clarissimè conuincitur. Impossibile est ex inimico reddi amicum sine amicitia, cum amicum sine amicitia nec intelligibilis sit, quemadmodum nec albus sine albedine intelligibilis est. Sed cum homo ex iniusto sit iustus per Christum, sit ex inimico Dei amicus Dei, dicente Apostolo Ad Ro. 5. Cum inimicis semus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius: reconciliatio enim amicum reddit reconciliatum. Ergo peccatorum iustificari sine amica Dei, nec est possibile, nec intelligibile: charitas autem est ipsa amicitia inter hominem, & Deum: est enim amor amicitiae hominis ad Deum, & e contra, iuxta illud, Deus charitas est: & qui manet in charitate; in Deo manet, & Deus in illo: & ibidem (scilicet primus Ioannis 4.) Diligimus Deum, quia ipse prior dilexit nos. In mutuo enim amore consistit amicitia: ergo per charitatem formaliter fit remissio peccatorum. Ita quod vna atque eadem res est, quae vocatur iustitia fidei, & charitas: sed iustitia fidei vocatur, quatenus ea homo est, iustus apud Deum, sicut rationes diuinarum rerum atque actionum, quas credimus, appetitu sensibili debite subdito voluntati, & voluntate rectae rationi: & recta ratione Deo secundum rationes eorum, quae de eo, ac caelesti patria fide tenemus. Nominatur verò charitas, quatenus est amor amicitiae ad Deum, communicaem nobis ciuitatem caelestis patriae iuxta illud ad Phil. 3. Nostra autem politia in caelis est: & ad Eph. 2. Iam non estis hospites &

aduenae, sed estis ciues Sanctorum, & domestici Dei. & Cantic. 2. Dilectus meus mihi, & ego illi.

Et hæc sola ratio, quia conuincit intellectum, sufficit, sulta nihilominus autoritate Christi, Petri, Ioannis & Pauli est: isti enim omnes attribuunt remissionem peccatorum fidei, & charitati simul. Et Christus quidem in Luc. 7. peccatrici dixit, Fides tua te saluam fecit: & de eadem dixit, Dimittuntur ei peccata multa: quoniam dilexit multum. In quibus verbis dilectionem esse proximam causam remissionis peccatorum testatur conuincitio, quoniam, dum dicit, Quoniam dilexit: fides. n. inchoatiue, charitas autem completiue est causa remissionis peccatorum. Petrus Apostolus Actuum decimo ait, Huic omnes Prophete testimonium perhibent remissionem peccatorum accipere omnes, qui credunt in nomine eius: & in prima sua Epistola capitulo quarto ait, Charitas operatur multitudinem peccatorum. Ioannes similiter Apostolus in prima sua Epistola capitulo quinto ait, Omnis qui credit, quod Iesus est Christus, ex Deo natus est, & in capitulo tertio dicit, Nos scimus, quod translati sumus de morte ad vitam, quoniam diligimus fratres: qui non diligit, manet in morte. Nec obstat si dicatur, quod ad literam Ioannes loquitur de dilectione proximi, quoniam perspicuum est vnam atque eandem esse charitatem, qua diligimus Deum per seipsum, & proximum per Deum, ut habetur prima Ioan. 4. & de tali duntaxat fratrum dilectione verificatur translatio de morte ad vitam.

Paulus demum Apostolus ad Ro. 5. ait, Iustificati ex fide, pacem habemus ad Deum. Et 1. ad Cor. 13. Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, charitatem non habuero, nihil sum; in esse spiritali, quo constitui mur filij Dei. Et ad Galatas quinto, Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quae per dilectionem operatur. Vbi clare non fidei qualicumque, sed per dilectionem operati attribuit valere in Christo. Perspicuum est igitur, verissimam esse communem ecclesiae doctrinam, quod non per fidem informem, sed per fidem formatam charitate fit remissio peccatorum. Ita quod auctoritates authenticæ sonantes, iustificari nos per fidem, intelligitur ad literam de fide formata, amicitia diuina, quae vocamus charitatem.

Ad obiectionem autem in oppositum (ex eo quod fides distinguitur contra legem, & dilectio comprehenditur sub lege) respondetur quod Legis nomen aliter sumitur à Christo, cum dicitur, quod hoc est primum & maximum mandatum in Legge: & aliter sumitur, cum fides distinguitur ab Apostolo contra legem. Nã Christus utitur Legis nomine, ut comprehendit omnia mandata diuina, scripta in libris Moysi. Apostolus autem utitur Legis nomine arctius, ut distinguitur in præcepta moralia, ceremonialia, & iudicialia.

Nec ego fingo hanc dilectionem, sed ex Scriptura ipsa sacra sic habeo, ut et aduersarios oporteat eis assentire. Quod enim Christus utatur sic large Legis nomine, ex eo conuincitur, quod in eodem textu Deut. 6. vnde citatur præceptum de dilectione Dei, immediate ante ponitur præceptum fidei, dicendo, Audi Israel, Iehouah Eloeoster, Iehouah vnus: sub eodem ergo contextu legis ponuntur, præceptum fidei, ut credatur Deus vnus duntaxat, & præceptum dilectionis eiusdem Dei, ut intelligamus, quod non magis sub lege claudis præceptum charitatis, quod præceptum fidei, loquendo de lege largo vocabulo: ut hinc etiam clare pateat, quod quemadmodum fides distinguitur contra legem ad Apostolo, charitas quoque pariter distingui cointelligitur contra eandem legem. Loqui autem

Apostolo-

Apostolum de lege, seculis ijs q̄ sunt fidei & charitatis, patet ex eo q̄ appellat eā legē factorū, & dicit eam seruari naturaliter ab Ethnicis: ait enim ad Rom. 2. Gentes quæ legē non habent, naturaliter ea q̄ legis sunt, faciunt: certū est enim, q̄ nō faciūt naturaliter ea quæ charitatis sunt. Acquiuoce igit̄ utitur obiectio hæc legis nomine, & propterea nihil ualeat dilectio enim dei clauditur sub lege factorum, contra quam distinguitur fides, sed sub eadē lege, sub qua clauditur fides ut patet Deuter. 6. ubi simul datur præcepta fidei, & dilectionis Dei. Ad alia autem à Lutheranis obiecta, patet ex dictis responsio. Et hæc de fide sufficiant.

C A P V T V .

Positio Lutheranorum de operibus.

Docent Lutherani opera nra non esse meritoria gr̄a; nec uitæ æternæ, nec esse satisfactoria pro peccatis, eo q̄ sufficientissimē Xps meruit nobis gr̄am remissionis peccatorū, & uitā æternā, & sufficientissimē satisfecit pro oībos: & proinde ne fas esse attribuere operibus nris esse meritoria gratiæ (seu remissionis peccatorū) aut uitæ æternæ, & esse satisfactoria pro peccatis nostris. Nā hoc redundat in opprobriū Christi, q̄nquidē qd̄ est propriū Xpi attribuere nobis blasphemia est: q̄ detraheret merito ac satisfactioni Xpi, ut pote insufficientibus, si opus eēt meritis & satisfactionib⁹ nris.

Fulciuntur aut̄ hæc multis sacre Scripturæ authoritatibus, Et in primis, q̄ nō mereamur per nostra opera remissionē peccatorū, probatur ex eo, q̄ Paulus ad Ro. & ad Gal. pbat nos, iustificari nō ex operib⁹, sed ex fide, iuxta illud Abacuc. 2. Iustus ex fide uiuit: & ad Titum scribit, Non ex operibus iustitiæ, quæ fecimus nos, sed secundum suam misericordiam saluos nos fecit: & ad Ephes. 2. Gratia saluati estis per fidem, idque non ex uobis, Dei donum est, non ex operibus, ne quis gloriatur.

Quod uerō per opera nō mereamur uitam æternam, sed per Dei donū, scribitur ad Ro. 6. Stipendia peccati mors, donum aut̄ Dei, uita æterna. Ad idem quoq; & ad probandum simul, q̄ opera nostra, quantumcunq; iusti simus non sunt satisfactoria pro peccatis, assertur illud Luc. 17. Cū feceritis oīa quæ p̄cep̄ero uobis, dicite quod debuimus fecimus, serui inutiles sumus. Si enim faciētes omnia præcepta Christi sunt serui inutiles, ergo non merentur mercedem: ergo multo magis q̄ nō seruauerunt omnia præcepta, sed egent satisfactione pro peccatis, sunt inutiles ad satisfaciendum.

Authoritates autem, quibus manifestatur sufficientia meriti, & satisfactionis Christi pro nobis, omittendas duxi: quia de hoc nulla est questio.

Docent igitur Lutherani opera bona esse faciēda, quia sunt præcepta à Deo: quia sunt fructus fidei iustificantis, & non ut sint meritoria æternæ uitæ, aut satisfactoria pro peccatis.

C A P V T VI .

Quid quomodo intelligatur meritum in proposito.

Anquam declaratur, opera nostra eē, uel nō esse meritoria, prælibandū est summarie qd̄ Meritum significet, & qualiter à Theologis intelligatur in operibus nostris in proposito. Meritum appellatur uoluntarium opus siue internum, siue externum, cui iure debetur merces, seu præmium, dicente Apostolo ad Ro. 4. Ei qui operatur merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Et propterea ad meritum concurrunt quatuor, uidelicet persona quæ meret, & operatio uoluntaria quæ est ipsum meritum, & merces

debita merito, & persona reddēs mercedē: frustra enim quis mereretur, nisi mereret ab aliqua persona reddēdam sibi mercedē. Et qm̄ de nostro merito apud Deū est qd̄ oportet declarare quō uerificatur, homines mereri à Deo mercedē sui operis, difficile eū apparet, q̄ operi nostro iure reddatur merces à Deo, quoniam inter nos & Deū nō est ius simpliciter & absolute, iuxta illud, Non intres in iudiciū cum seruo tuo Domine, sed est ius s̄m quid, multo minus quāam ius filij ad patrem, & serui ad dominum, quanto maiores sumus nos relati ad Deū, homine seruo relato ad hominē dominum eius, & filio relato ad carnalem patrem, qui genuit eum. Et propterea si pro quā, ut scribitur in 5. Ethic. inter seruum & dominum inter patrē, & filium nō est ius simpliciter & absolute, sed ius secundum quid, multo minus est ius inter nos & Deū. Ex hoc nanque, q̄ quicquid est seruus est domini sui & filius nō potest æquiualens reddere patri, negatur inter dominum & seruum inter patrē & filium ius simpliciter & absolute. Multo autem magis quicquid est homo, est Dei, & multo minus potest homo Deo reddere æquiualens. Nō potest igitur homo mereri aliqd̄ à Deo sic q̄ iure debeatur homini, nisi iure tam attenuato, ut sit lōge minus quam ius domini ad seruum & filij ad patrē. Nec hoc tam attenuatum ius inuenitur inter hominem & Deum absolute (qm̄ absolute loquendo minus bona operatio uoluntaria hominis debetur Deo, & quāto potioribus & pluribus bonis operibus internis, uel externis pollet hō, tanto plus Deo debet, quia ipse Deus operat̄ in nobis & uelle & perficere & oīa opera nostra) sed hoc attentum ius est inter hominē & Deū ex diuina ordinatione, quia Deus ordinauit opa nostra ad hoc ut sint meritoria à Deo. Quod probatur ex eo, q̄ quādo homo meretur aliquid à Deo, Deus nō fit nec est debitor homini, sed sibi ipsi Deo, si eū hoc attenuatū ius esset inter hominē absolute, & Deum, Deus deberet hōi mercedē quam meruit, sed perspicuum est Deum nulli debere dicente Paulo ad

Ro. 12. quis ante dedit illi, & retribuēt ei sibi ergo ipsi duntaxat Deus debet, ut adimpleat uoluntatē suā qua cōtulit humano operi esse meritorij reddendo hōi mercedem operis. Et hæc sunt uera & indubitata simpliciter & absolute loquēdo, secus aut̄ est præsupposita conuentione facta inter Deū & hominem de aliquo: nam quemadmodū inter homines si Dñs pactum aliquod cum seruo suo facit, nascitur inde ius inter seruum & dñm: ita si Deus dignatur pactum facere cū hōie, nascitur ius inter hominem & Deum quo ad illud de quo pactum est. Sape enim legimus in ueteri Testamento, Deū dignatum esse pacisci cum hōibus. Genesis enim 9. scribitur pactum Dei de nō futuro amplius uniuersali diluuij. & Genesis 15. foedus inuit Deus cum Abraham de terra Chanaan danda semini eius, & Gen. 17. foedus circūcisionis scribitur, & Ex od. 24. Moyles dicit, Hic est sanguis foederis, & c. Hier. quoq; 31. de sedere nouę legis ac ueteris De⁹ manifeste loquit̄. In nouo aut̄ Testamento Saluator noster manifestat Deum sub specie patris familiaris conducentis operarios ad uincā cōuenisse cū operarijs de mercede diuina, ut patet Matth. 20. cōuentione inq̄, facta de denario diurno, misit illos in uincā, & rursum, Nonne pacto cōuenisti mecum? Ex his enim manifestum sit, q̄ rō meriti etiam iure pōt inueniri in operibus nostris relatis ad primum, de quo conuentione facta est cum Deo.

Verum.

Veruntamen scito quod quantuncumque interuenier punctum de premio inter Deum & hominem: nunquam tamen Deus sit aut est debitor nobis, sed sit & est debitor sibi ipsi. ita quod praesupposita conuentione debetur quidem operibus nostris premium de quo conuentio facta est: sed Deus non propterea sit illius praemij debitor nobis, sed voluntati suae prior qua dignatus est pacisci nobiscum: & propea uerissime nos profitemur, quod Deus nulli debet nisi ipsi. Duplex itaque ratio meriti potest inueniri in operibus nostris re latiae ad Deum (vel secundum ius attentatum, vel secundum foederis) & nunquam Deus debet nobis. Et haec sunt praebita, ut intelligant omnes uoces proprias, cum loquuntur de meritis nostris apud Deum.

CAPVT VII.

Humana opera esse meritoria alicuius ad Deo.

Reuelauit nobis Deus in sacris literis humana opera mereri apud Deum aliquid. Et ne occupemur in exponendis singulis sacrae scripturae locis de hoc scito, quod ubique promittit Deus homini mercedem ibidem cointelligitur meritum: eo quod merces & meritum, correlatiua sunt, meritum enim est mercedis meritum, & merces est meriti merces, & propterea absque alia declaratione cum leges in sacra Scriptura Deum promittere mercedem homini, cointelligitur meritum hominis respectu illius mercedis a Deo reddenda. Perpicuum est autem in utroque testamento promittere Deum mercedem homini. nam Gen. 5. dicit Deus ad Abraham, Ero merces tua multa ualde. & Isa. 40. dicitur, Ecce Dominus ueniet, ecce merces eius cum eo. & Eze. 29. scribitur. Bili hominis, Nabuchodonosor rex Babylonis seruire fecit exercitum suum seruitute magna aduersus Tyrum: & merces non est reddita ei, &c. & subiungit Deus, & erit merces exercitui eius terra Aegypti. Matth. quoque 20. dicit Deus, Voca operarios & redde illis mercedem Apoc. quoque 22. dicit Deus, Ecce, uenio cito. & merces mea mecum est, ut reddam unicuique secundum opera illius. Ex his enim clare patet non solum opera sanctorum esse meritoria alicuius boni a Deo, sed etiam operari quorum, imo & Ethnicorum, rex enim Babylonis & exercitus eius Ethnici erant, nec ex intentione seruendi Deo obfederant Tyrum, & tamen testatur Deus meruisse mercedem, & decernere, quod Aegyptum dabit illis in mercedem, ut intelligamus tam benignam esse bonitatem diuinam, ut etiam ordinando humana bella in suuipius Dei seruitutem, gaudeat se conferre actionibus quamuis iniquis, quod sint meritoria ab ipso Deo alicuius boni. Hinc enim documentum magnum habemus, quod multo propensior est Deus ad conferendum bonis actionibus hominum, quod sint meritoria alicuius mercedis a Deo.

CAPVT VIII.

Opera uiuorum, Christi membrorum esse meritoria uita aeterna.

Concedunt multi humana opera esse meritoria apud Deum aliquorum bonorum, sed non uita aeterna. & propterea monstrandum superest in specie, quod opera uiuorum Christi membrorum sint meritoria aeterna uita. Saluator noster Matth. 5. Gaudete, inquit, & exultate, quia merces uestra multa est in caelis. perspicuum est enim, quod in mercede caelesti eorum, qui patiuntur propter Christum, primum tenet locum beatitudo, quae uocatur uita aeterna. Matth. quoque 20. describendo mercedem datam operarijs dicit, quod acceperunt denarium, perspicuum est autem quod communis merces

A omnibus operarijs in uinca Domini, est uita aeterna. Paulus quoque 2. ad Tim. 4. scribit. Bonum certamen certavi, cursum consummavi. fidem seruauimus: in reliquo reposita est mihi corona iustitiae quam reddet mihi. Dominus iustus iudex perspicuum est enim, quod corona Pauli per se primo claudit beatitudinem: & nisi merces esset debita praemissis operibus, nequaquam verificaretur, quod quatenus iudex Dominus reddet illi coronam: manifeste enim uita aeterna sibi iure deberi propter relata opera docet. Idem quoque manifestat Dominus Matth. 25. describendo quod cum iudicabit mundum, propter opera misericordiae dabit uita aeternam. Esturi enim & destitit mihi manducare, & c. concluditur enim. Et ibunt hi in supplicium aeternum: iusti uero in uita aeterna. Quod enim a iudice datur ex diuersitate operum secundum quod opera merentur, datur: alioquin afferret non causam pro causa. Ex his enim manifestum est nonnullorum hominum opera meritoria esse aeternae uita secundum sacras Scripturas. Et quod plus est, ex Matth. 20. habetur, operarios mereri illam ex conuentione. nam Origenes, Hieronymus, Augustinus, Gregorius, & Chrysostomus denarium omnibus datum exponunt beatitudinem communem Beatis.

CAPVT IX.

Modus quo opera nostra meritoria sunt aeterna uita.

Tradunt Theologi opera nostra esse meritoria aeternae uita, eo quod a charitate, a gratia gratum faciente, a spiritu sancto habitante in nobis procedunt, & docent quod quamuis opera humana, quatenus procedunt ex libero arbitrio, non sint meritoria aeternae uita (nisi ex quadam congruitate, qua congruit homini recte utenti libero arbitrio in iis quae Dei sunt, Deum largiri secundum affluentiam suae gratiae) quatenus tamen sunt a Spiritu sancto habitante in homine per gratiam & charitatem, sunt meritoria aeternae uita. Tum quia gratia, seu charitas est tanquam semen Dei. 1. Jo. 3. cuius uis se extendit ad producendum fructum: ita quod quemadmodum actioni seminis debetur naturali iure fructus, ita diuinae gratiae in anima, actionibus debetur fructus aeternae uita. Tum quia diuina gratia ut dominus dicit Ioan. 4. fit in homine habente illam foris aquae salientis in uitam aeternam, ubi clare patet efficacia gratiae in nobis ad ascendendum in uitam aeternam: Et dicendo quod gratia data, fit in hofe fons aquae ascendens in uitam aeternam docet, quod mediante operatione ascendit in uita aeterna nam quod fit in me post acceptam gratiam me cooperante fit. Tum praecipue, quia uis Spiritus sancti habitantis in homine non est impar ad acquirendam aeternam uitam & ad efficiendum quod operibus eius in nobis debeatur aeterna uita.

E Clarior autem ac persuasibilior modus huiusmodi meriti est aperiendo, quod meritum uita aeternae non tantum actio nostra, quam actio Christi capitis in nobis & per nos: supponendum est enim cum Apostolo ad Ro. 12. ad Eph. 4. & ad Col. 2. homines in gratia constitutos, esse Christi capitis membra uita. Ita quod Christus caput cum hominibus uita eius membris non est sicut unum corpus politicum (quale est corpus ciuium Reip. bene gubernatae) sed constituit unum corpus, quemadmodum est unum corpus naturale, quia Christus caput Spiritu suo uiuificat membra sua, & per iuncturas, annexus spirituales unit membra corporis, ut clare patet ex uerbis Pauli. Huic autem praesupposito adiunge, quod et Scriptura tradit, uidelicet & passionibus & actionibus

nes viuorum Christi membrorum esse passiones & actiones Christi capitis. Et de passionibus quidē testatur ipse Christus act. 6. Saule, Saule, quid me persequeris, cum tamen ille persequeretur mēbra eius. Et Paulus ad Gal. 4. reuocat ad memoriā Galatarum, q̄ Christus crucifixus fuit in eis, procul dubio in cruciatibus corū pro Christo perpeffis. De actionib. verō testatur Paulus, scribens Corinthijs in 13. c. scūda Epistola. An experimentū queritis eius, qui in me loquitur Christus, & vniuersaliter dicit ad Gal. 2. Viuo ego iā nō ego, viuit autē in me Christus: ieiuno ego, iā nō ego, ieiunat autē in me Christus: ex quibus habetur, q̄ verissimē dicere possum. mereor ego, iā nō ego, meretur autē in me Christus: & sic de alijs operationib. voluntarijs, quas Christi mēbra vera exercēt propter Deū. Et isto modo meritū aeternae vitae tam attribuitur operibus nostris quam operibus Christi capitis in nobis, & per nos. Ita q̄ hinc discernitur inter meritū aeternae vitae, q̄ in infantibus baptizatis debet aeterna vita merito duntaxat Christi, illo, quod meruit Christus in hac vita mortali degens, patiens, & moriens: adultis autē proficientibus in gratia debetur aeterna vita dupliciter: primō ex iure meriti Christi quod in propria persona meruit: postea ex iure meriti Christi, quod Christus caput in adulto, & per additū imperando meretur. Conuenit autē diuine liberalitati, vt vtroq; modo cōmunicet meritum aeternae vitae adultis Dei filijs: nā vt dicitur ad Ro. 8. pradiuiniuit eos conformes imagini filij sui. Conuinciores autem sunt Christo habentes meritum vitae aeternae vtroq; modo, quā primo tantum: nā ipsi Christo duplici iure debita fuit sua gloria, primō iurē gratiae vnionis personalis, qua Verbum caro factū est, & hoc ius cōuenit Christo sine eius merito. Deinde eadē gloria debita fuit Christo per meritū obedientiae eius vsq; ad mortē, dicente Paulo ad Philip. 2. Factus obediēs vsq; ad mortem, mortem autem crucis: propter quod & Deus exaltauit illū, &c. Xpo igit duplici iure habenti gloriā, cōformiores reddimus duplici quoq; iure acgrētes, & non vitam aeternam, videlicet & sine nostro merito per Christi in propria persona meritum, & cum nostro merito per Christi capitis in nobis, & per nos meritum. Et quemadmodū ad Christi excellentiam pertinet, quod etiā proprio merito acquisierit immortalem corporis vitā, & gloriā sui nominis, &c. ita ad dignitatē mēbri Christi pertinet, vt cooperetur capiti suo ad acquirendam aeternam vitam. Omnium enim diuinissimū est, inquit Dionys. cap. 3. cele. Hierarch. Dei cooperatorem fieri. Et hinc quoq; habes non esse superfluum nostrū mereri vitam aeternam, quoniā est reddere vitā aeternam esse nobis debitam alio modo, seu altero iure, quemadmodum Christus meruit suā exaltationē, reddendo sibi eam altero iure debitam. Ad obiecta autem in oppositum postea respondetur.

CAPVT X.

Valor operum existentium in peccato mortali.

Quamuis cōueniamus in hoc, q̄ opera existentium in peccato mortali non sunt meritoria aeternae vitae, nec sunt meritoria remissionis peccatorum, multum tamen esse vtilia homini subiecto peccato mortali, bona opera eorum ad remissionē peccatorum consequendam sacra tradit Scriptura: nam etsi non habent vim meritoriam remissionis peccatorum, habent tamen vim impetrandi remissionem peccatorum. ita quod per modum suppli-

Factionis multum valent ad consequendum remissionem peccatorum à diuina largitate. Et quidem q̄ oratio multum vtilis sit ad remissionem peccatorum consequendam, testatur Saluator, Luc. 18. in ducens Publicanum orantem, Deus propitiū esto mihi peccatori: sic enim consequutus est veniam. De ieiunio vero testatur Ioel in persona Dei, Conuertimini, inquit, ad me in toto corde vestro, in ieiunio, fletu, & planctu: tibi enim subiungitur, Quis sit si cōuertatur Dominus, & ignoscat. De elemosyna quoque testatur Daniel capitulo quarto, consilens Nabuchodonosor regi, Peccata tua elemosynis redime; & ad Hebræos decimotertio scribitur, Beneficētis, & cōionis ne obliuiscamini, talibus enim hostijs cōciliat Deus. Et idē est iudiciū de peregrinatōib. afflictionib. p̄nētis. & id gen^o religis.

GSupra hanc autem vim simplicem, tradit sacra Scriptura maiorem quandam vim impetrandi in obseruatione uniuersorū mādatorū Dei. Ezech. enim 18. docetur, quod cōuersio impij ad faciendam mandata Legis terminatur ad remissionem peccatorum dñi dñi. Et dixisti, non est aqua via Domini, audite ergo domus Israel, nunquid via mea nō est equa? Nonne via vestre nō sunt equae? cū enim auerterit se iustus à iustitia sua, & fecerit iniquitatē, morietur in ea iniquitate quam operatus est: & cū auerterit se impius impietate sua, quā operatus est, & fecerit iudicium & iustitiam: ipse animam suam uiuificabit: considerans enim & auertens se ab hominibus iniquitatibus suis, quas operatus est, vita uiuet, & non morietur. Quae uerba testatur, quod in hoc consistit viarum Dei equitas, vt sicut iusti auersio à iustitia ad opera iniqua terminatur ad mortem animae, ita impij conuersio ad opera bona terminatur ad animae uitam: reuelatur enim Prophe- te, quod tam accepta est Deo conuersio peccatoris quo ad opera (hoc est, ab operib⁹ malis ad opera bona propter Deum) vt Deus non recordetur omnium iniquitatum praeitarum quod est dare remissionem peccatorum, & vitam gratiae.

IAmpliores quoque impetrandi vim huiusmodi operibus hominum subiectōrū peccatis reuelauit Deus Isaia. c. 2. Lauamini, mundi estote, auferite malū cogitationū uestrarū ab oculis meis, quiescite agere peruersē, disicite benefecere, quare iudiciū, subuenite oppresso, iudicate pupillo, defende uiduā, & arguite me, dicit Dominus. Si fuerint peccata uestra vt coccinū, quasi nix dealbabitur: & si fuerint rubra tanquam vermiculus, velut lana alba erunt. Ex quibus discimus, tantam esse Dei largitatem, vt à sordibus conuersis ad iustitiam, & misericordiae opera seipsū obtulerit arguendum Deus, si non remittat peccata praeterita.

KEx diuinis ergo reuelationibus habemus bona, quod impiorū opera non solū sunt vtilia ad remissionem peccatorū, sed q̄ cum ex corde redeūte ad Deum prodeunt, ita comitem habent diuinam benignitatē, vt & terminetur ad remissionem peccatorum, & tanquam ex conuēctione impetrent illā. Verē benignissimus erga nos est Deus, prouidendo, vt quam in statu peccati mereri non possumus remissionem peccatorū, impetrate oratione, ieiunio, elemosynis, alijsq; bonis operibus valeamus. In hoc enim immensa charitas diuina erga peccatorū salutem commendatur, vt etiam nostris quāuis impiorum bonis operibus vim impetratoriam remissionis peccatorū largiri dignata sit. Et praeter haec vt (in capite septimo, ex verbis 1 zechielis mōstrandum est) sunt meritoria alicuius temporalis boni

boni à Deo. Ex quibus patet inducēdos esse peccatores ab bona opera, quia uere utilia sunt ad remissionem peccatorum impetrandam & assequendā, cum deuota menta sunt.

CAPVT XI.

Opera nostra esse satisfactoria pro peccatis.

Quia Lutherani satisfactionē auferunt ab operibus nostris, superest declarandum quid ecclesia de hoc sentiat. Distinguendum in primis est de statu, in quo sunt opera, an in statu peccati mortalis, an in statu gratiæ, & rursus, de satisfactore pro peccatis, uel quo ad culpā, uel quo ad penam. Dicimus itaque primo, quod nulla nostra opera sunt satisfactoria pro peccatis nostris quoad culpā, quia nec facta in statu peccati mortalis faciūt Deo satis pro offensa, ut pater: & facta in statu gratiæ presupponunt culpam, seu offensam abolitam ex diuina gratia ex satisfactione Christi, qui fecit Deo satis pro offensis, qui offendimus Deum, offerendo uitam propriam in ara crucis.

Dicimus scđo, quod nulla opera nostra in statu peccati mortalis sunt satisfactoria Deo pro pena debita peccatis nostris, quāuis prius abolitis in sacramēto penitentia. Et ratio in promptu est, quia cum remittitur a Deo peccatum quo ad offensam fit peccator de inimico, amicus Dei, & consequenter nō remanet puniendus hostiliter, quod esset puniri poena inferni, sed si non tam copiosum diuinæ gratiæ donum collatum tunc est, ut cum remissione culpæ remissa sit tota pena, remanet obligatus ad amabilius soluendū residuū poenæ, & ppea si in recidui lapsus est, & iterum factus est inimic⁹ Dei, an tequam illud reciduum poenæ solueret, opera eius quia sunt opera in statu hostili, non possunt amabilius exoluere, quod est non posse satisfacere pro illa poena.

Dicimus tertio, quod opera perseverantis in amicitia Dei nullum habent impedimētum ad hoc quod sint satisfactoria pro illo residuo poenæ. Et in hoc errāt Lutherani dupliciter: primo docendo, quod cū remittitur peccatum quo ad offensam, remittitur quoque quo ad poenam omnē: ita quod nō remanet obligatus ad poenam consecutus peccati ueniam a Deo. Hoc enim manifeste contrariatur sacrae Scripturæ, docenti secūdo Regum duodecimo, quod quamuis Dauid consecutus fuerit remissionē peccatorū, dicendo, Peccaui Dño, non tñ consecutus est remissionem totius poenæ, sed remansit obligatus ad poenas multas, ut Scriptura testatur. Deinde errant, quod tollit ab operibus uiuorū Christi mēbrorū uim satisfactoriā pro poena nō remissa. Hoc n. contrariatur efficaciam Christi capitis in nobis, nā satisfacio ego, iā nō ego, satisfaciūt in me Christus: cōtrariatur ecclesiæ catholicæ vsui, quo cōsueuit salutare satisfactiones imponere per ministeriam sacerdotū uerē penitentibus & confesis.

CAP. XII.

Responsio ad obiectiones in capitulo quinto scriptas.

Superest obiecta diluere. Prima aut obiectio fuit sumpta ex sufficientia meriti & satisfactionis Christi. Rñdemus meritum Christi fuisse sufficientissimum, & satisfactionem eius sufficientissimā pro peccatis non solum nostris, sed totius mundi, originali, mortalibus & uenialibus iuxta doctrinā 1. Io. 2. & propterea non ex insufficientia meriti, aut satisfactionis Christi opera uiuorū Christi mēbrorū meritoria ac satisfactoria apponuntur, sed ex affluētia meriti Christi cōicatur mēbris eius uiuis, ut illorū quoque opera sint meritoria & satisfactoria.

A maior enim gratia Christi nobis confertur cōmunicando nobis, quod ipse caput nostrum in nobis, & per nos tanquam membra sua mereatur & satisfaciatur, quam si meritum duntaxat Christi in propria persona participaremus.

Cum autem obiicitur id quod est propriū Christo, non esse nobis attribuendum, respondemus quod non est nobis attribuendum eo modo, quo est propriū Christo, potest tamen nobis alio modo attribui, uidelicet per communicationem, sicut quod est propriū Deo, nulli est attribuendum eo modo, quod est propriū Deo, potest tamen per cōicationem ab alijs participari. Verbi gratia, videre diuinam essentiam, est propriū Deo; nulla siquidem creatura potest uidere Deum, sicuti est, sed solus suapte natura uidet seipsum: potest tamē ex gratia cōmunicari uidere Deum participatiue, & sic communicatur beatis omnibus. Sic in proposito mereri uitam eternam est propriū Chrō, intelligendo mereri ex proprijs uiribus: quod tamē potest cōmunicari mēbris eius uiuis, non ut mereantur ex proprijs uiribus, sed ut mereantur ex uirtute capitis Christi. Et similiter intellige de satisfactione.

De merito autem remissionis peccatorum non oportet respondere, quia iam diximus hoc nō cōicari vnus Christi membris, eo quod opera eorū presupponunt remissa fuisse eis peccata, nullus autem meretur id quod præhabet, sed omne meritū est rei non habitæ. Et hæc est ratio quare Christi cōmunicat membris suis mereri augmentum gratiæ & cælestem beatitudinem & non communicat ei mereri remissionem peccatorum, quia uidelicet beatitudine aeterna carent membra Christi in hac uita: remissionem autem peccatorum iam habuerunt in hoc ipso, quod fuerūt facta membra Christi: null⁹ autem meretur quod habet, sed quod sperat. ex quibus clare apparet, quod nihil detrahitur merito aut satisfactioni Christi per merita, & satisfactiones nostras, sed extenditur gratia meriti, & satisfactionis Christi per seipsum et ad ipsum meretur Christum, ut caput operantem in membris suis & per membra sua.

D Ad auctoritates uniuersas sonantes, quod non mereatur per nostra opera remissionem peccatorū, non oportet respondere, quia in hac conclusione omnes cōuenimus. Ad auctoritates uero inductas ad probandum, quod non mereatur uitam eternā per opera nostra, respondendum est. Et ad illud quidē quod affertur ex Apostolo ad Rom. Donum Dei uita aeterna, responderetur quod utique nos hoc dicimus & docemus. quoniam donum Dei gratiæ gratum facientis est tum non esse membra Christi, tum ex uirtute Christi capitis in nobis, mereri uitam aeternā, non enim dicimus quod ex operibus nris, quatenus a nobis sunt, sed quatenus a Christo in nobis & per nos sunt, mereatur uitam aeternā.

E Ad id uero quod obiicitur ex documento Christi. Dicite, serui inutiles sum⁹, cum eadē distinctio ne responderetur, quod nos quantuncunq; omnia Christi præcepta impleam⁹, quatenus impleamus ea ex nostro libero arbitrio, inuenimur serui, inutiles ad ea que sunt dom⁹ patris cælestis, inuenimur inutiles ad ea que sunt politia nostræ, quæ in calis est, qualia sunt remissio peccatorum gratia Spiritus sancti, charitas & cætera propria filiis Dei. Et in promptu rō est, quia nos quatenus a nobis operantes sumus, tā infirmi, ut nō possum⁹ ascendere ad cōferendū aliqd supremo ordini opprobriorū bonorū filiorū Dei. Cū qua tñ ueritate stat, quod nosmet, Opuic. Caic. Y qua-

quatenus, ex Christo in nobis capite sumus operā
tes, ut illius, mēbra viua, multum conferre possumus
per nostra opera politia cęlesti & paternę domui.
quia ut sic sumus eleuati in ordinem filiorū
Dei, nec ut sic sumus inutiles; sed membra vtilia pa
ternę domui & cęlesti politię.

Et si ex hoc Christi documento argumentū fiat
contra utilitatem iustorum operum in statu peccati
moralis ad impetrandum remissionem peccatorum,
iuxta scripta superius in c. 10. si in quā, fiat ar
gumentum ad inferendum, q̄ bona opera nō sūt
vtilia ad impetrandum remissionem peccatorum:
rīdendum est quod orationes, ieiunia, eleemosy
nę, & alia iusta opera impiorū, quatenus ab ipsis
procedunt, non sūt vtilia ad remissionem pecca
torum impetrandā, sed quatenus afflata diuina be
nignitate ordinante ea ad impetrandā remissionē
peccatorum, sūt valde vtilia ad impetrandum il
lam. propter hoc. n. apud Ezechielem appellant vīe
Dei, & non vię nostrę, prouidit siquidem diuina
bonitas, vt multa impetremus, quę nunquā merui
mus: dedit diuina bonitas, (ut Christus, Esaias, Eze
chiel & Apostolus ad Hebr. testantur) bonis operi
bus redēctum ad Deum, vim impetratoriā remis
sionibus peccatorū a diuina misericordia p̄ Chri
stum meritum. Ex hac parte ieiunia, orationes, elec
mosynę & reliqua iusta opera peccatorum vtilia
sunt non ad merendum, non ad satisfaciendum,
sed ad impetrandum remissionem peccatorum. Et
hęc puto sufficere ad intelligendum materiā hęc,
quę in quęstionem vertitur de fide & operibus, ad
Dei omnipotentis gloriam, & piorum cōsolationem.
Romę die 13. Maij, 1532.

T R A C T A T V S V N D E C I M V S
De communionē sub vtraque specie, De integritate
Confessionis, De Inuocatione sanctorū
aduersus Lutheranos ad Clementem VII. Pont.
Maxim. in quatuor capita diuisus.

S V M M A R I V M.

1. Nequaquam illicitum esse populo Christiano sub altera
tantum specie communicare.
2. De integritate confessionis quo ad omnia peccata.
3. Post peccati veniā necessariam quoque esse satisfactio
nem pro peccatis, & eam fieri posse nostris operibus.
4. De inuocatione Sanctorum.

P R O O E M I V M.

Erinax Lutheranorum animus p̄textu
conscientię, Clemens septime p̄tōfex
Maxime, erga cōmunionē populi sub
vtraque Eucharistię sp̄e, confessionē
que non oīum peccatorum, ac negatā
satisfactionem, nec non inuocationē Sanctorum,
inuitat me ad scribendum de his nō absolute, sed
quatenus pendēt ex sacra Scriptura, qm̄ ipsi soli
sacra Scripturę autoritatē suscipiunt & profiten
tur se illi inniti. Et quamuis pertinacibus non pro
derunt nostra hęc, speramus tñ vtilia fore tum ad
retrahendū alios, ne illos imitentur: tum ad cōso
landum fidelium mentes. videre. n. in sacra scriptu
ra falsitatem eorum, quę haretici iactantes se p̄fel
sores sacri Euangelii docent, nō paruum solatium
fidelibus confert. Et quamuis hęc pro ecclesia ca
tholica scripserim, ad tribunal tñ beatitudinis tuę
non minus hęc quam reliqua mea omnia refero.

C A P V T I .

De communionē sub vtraque specie.

Lutheranis nō fat est, ipsos communicare sub
vtraque specie, sed nequeunt flecti ad dicen
dum, licitam esse communionem sub altera tan
tum specie, quia tum ex vsu Christi, tum ex præce
pro eiusdem communicandum est sub vtraq; spe
cie. Proinde opus est discutere secundum scriptu
ras sacras vtrunque, vt videlicet manifestemus nec
ex vi vsus Christi, nec ex vi præceptorum eius, illi
citur esse populo communicare sub altera tantū
specie. hoc siquidem patefacto, clarum erit non te
neri populum ex diuina lege ad communionem
sub vtraque specie.

Quia igitur Saluator noster in vltima Cœna in
stituens sacramentum eucharistię, vsus est hoc sa
cramento sub vtraque specie, communicando A
postolos vt Euangeliste testantur, hinc inferitur, q̄
sacerdos nō nisi sub vtraque specie dare dēt eucha
ristiam, debet. n. sacerdos dare eucharistiā, quem
admodum dedit illam Christus, & similiter dēmus
omnes communicare, quemadmodum commu
nicauerunt Apostoli.

Nos autem facile manifestamus vsum Chri
& Apostolorū, nō habere vim legis, q̄ simili modo
distribuat populo eucharistiā. nā si ille vsus Chri
sti vim legis habere, non obligaremur ad quædam
in vsu illius distributionis seruata, & ad quædam
non, sed ad omnia in illo vsu seruata, perspicuum
autem est, nos non obligari ad omnia illa in distri
butione facta a Christo: ergo nec teneamur distri
buendo eucharistiā seruare hoc vnum videlicet
dare sub vtraque specie. Quod enim nō teneamur
ad seruandum omnia, patet: tum quia Christus fre
git, fractamque dedit speciem panis: ridiculum au
tem est dicere, quod sacerdos teneatur dare hostiā
fractam, tum quia Christus distribuendo, non im
misit in ora Apostolorum eucharistiā, sed dixit,
Accipite & comedite, ridiculum autem est dicere,
quod sacerdos teneatur non immittere eucharistiā
in os communicantis, sed dare in manum illius, vt
ipse se communicet: tum quia Christus distribuit
hoc sacramētum Apostolis post Cœnam: plus aut
quam ridiculum est dicere, quod teneamur cōmu
nicare post Cœnam, illicitumque sit dare eucha
ristiam ieiunis. tum quia Chrs dedit eucharistiā sub
specie panis azymi, & tamen vniuersalis ecclesia fa
tetur non esse illicitum eucharistiā uti siue in azy
mo siue in fermentato. Ex his. n. omnib. clare pa
ter, q̄ distributio eucharistię, qua vsus est Christus,
non habet vim legis, statuentis, ut similiter fiat di
stributio a nobis.

At si quispiam contenderit in hoc vno imitan
dam esse Christi distributionem q̄ sub vtraq; spe
cie dedit eucharistiā, animaduertat Christū de
disse sub vtraque specie Apostolis solis, & non de
disse septuaginta Discipulis, nec multitudinem eo
rum, qui credebant in illum, ut uel ex hoc fat sit in
ferre ab exemplo Christi, ergo successoribus Apo
stolorum danda est eucharistiā sub vtraq; specie,
non. n. plus inferri potest ex Christi distributione.
nō igitur inferri potest, ergo vniuersis Christianis
danda est eucharistiā sub vtraq; specie. Patet itaq;
q̄ ex sensu Chri non potest inferri illicitam esse cō
munionem populi sub altera tantum specie. Et mul
to minus inferri hoc potest ex vsu ecclesię Corin
thiorum, cuius meminit Paul⁹ in j. Epistola ad Co
rinthios: vsus enim vnus particularis ecclesię non
statuit legem ecclesiis aliis. Hęc de vsu

Discu-